
VERGROENING VAN SCHOOLPLEINEN

ADVIES OVER DE MOGELIJKE ROL VAN DE
PROVINCIE NOORD-HOLLAND

Auteurs: Peter Luijten en Marc Veekamp
IVN Noord-Holland

INHOUDOPGAVE

Samenvatting	p. 3
1. Vraagstelling en onderzoekopzet	p. 6
2. Het groene schoolplein (wat en waarom)	p. 7
3. Stakeholders	p. 10
4. Succesfactoren en knelpunten	p. 12
5. Actuele stand van zaken Noord-Holland en Nederland	p. 13
5.1 Feiten en cijfers	
5.2 Stimuleringsmaatregelen en geleerde lessen	
6. Mogelijke ondersteuning die de provincie kan bieden	p. 19
6.1 Strategische overwegingen	
6.2 Instrumenten	
7. Conclusie	p. 23
8. Aanbevelingen aan de provincie	p. 23

Bijlage 1: Overzicht provinciale- en gemeentelijke stimuleringsprogramma's

Bijlage 2: Links met gemeentelijke beleidsthema's

Samenvatting

Wat is een groen schoolplein?

Er bestaan diverse definities van een groen schoolplein. Buitenles en moestuinieren zijn basisfuncties die vaak terugkomen in de lopende stimuleringsprogramma's op landelijk-, provinciaal- en gemeentelijk niveau. Een groen schoolplein is zowel een avontuurlijke speelplaats als een rijke en uitdagende leeromgeving.

De voordelen van groene schoolpleinen

In literatuuronderzoek en interviews in het kader van deze verkenning worden een groot aantal voordelen van groene(re) schoolpleinen benoemd, zoals:

- Educatieve voordelen: kinderen leren er meer en beter over de natuur. Daarbij is een groen schoolplein een geschikte omgeving voor buitenlessen, zeker als er ook een buitenlokaal is aangelegd. Niet alleen voor biologie, maar ook voor bijvoorbeeld wiskunde, techniek en creatieve vakken zoals tekenen, fotografie of toneel. Ook leidt een groen plein tot meer en gevarieerder spel. Leerkrachten zien bij leerlingen na spelen op een groen plein een toename in concentratie en meer rust in de klas.
- Voordelen op welzijnsvlak: minder ruzies, meer sociale steun, aantrekkelijker voor meisjes en jongere kinderen en ook voor oudere jongens die niet voetballen.
- Natuur- en milieuvoordelen: een betere afwatering, een toename van biodiversiteit en natuurwaarde door bijvoorbeeld vlindervriendelijke planten, insectenhôtels of vogelkastjes.

Al deze voordelen hangen met elkaar samen en hebben effect op elkaar. Biodiversiteit is bijvoorbeeld één van de speerpunten van de provincie Noord-Holland en buitenles kan de bewustwording van het belang hiervan – op praktische wijze – al vroeg op gang brengen.

De toenemende aandacht voor vergroening van schoolpleinen past ook binnen een aantal bredere trends, zoals de behoefte aan buitenles. 28% van de Noord-Hollandse basisscholen nam dit jaar deel aan de nationale buitenlesdag. Groene schoolpleinen zijn als leef- en ontmoetingsplek een belangrijk onderdeel van opkomende brede scholen en integrale kindcentra.

Met het groen inrichten van het schoolplein kunnen diverse beleidsdoelen verbonden worden, op zowel provinciaal als gemeentelijk gebied: klimaat en duurzaamheid, het vergroten van biodiversiteit, aandacht voor het welzijn van kinderen, de kwaliteit van onderwijs, bescherming gezondheid i.v.m. bodemvervuiling, sociale veerkracht en leefbaarheid in wijken. Deze doelen sluiten naadloos aan bij het inrichten van een uitdagende leeromgeving die vanuit onderwijsvernieuwing op de agenda wordt gezet.

Wat is de huidige stand van zaken rond groene schoolpleinen in Noord-Holland en in Nederland?

Exacte informatie over het aantal *groene* schoolpleinen in Nederland en de provincie Noord-Holland ontbreekt, mede doordat er zoals hierboven aangegeven geen éénduidige definitie bestaat.

Uit een inventarisatie door Jantje Beton, Springzaad en IVN (2018) blijkt dat er 113 *gezonde* schoolpleinen zijn in Noord-Holland, op een totaal aantal van 989 basisscholen in de provincie (inclusief BSO). Op een *gezond* schoolplein kunnen leerlingen bewegen in een uitdagende, groene en rookvrije omgeving en wordt buiten les gegeven. Afgezet tegen de landelijke cijfers is dit een relatief hoog aantal, wat mede komt doordat de grotere gemeenten Amsterdam en Alkmaar lopende stimuleringsprogramma's hebben voor groene schoolpleinen. In Haarlem hebben van 2014-2016 een achttal basisscholen hun schoolplein vergroend met gemeentelijke subsidie. In Haarlemmermeer konden ouders en scholen die willen vergroenen via het Programma Duurzaam van 2015-2018 een (relatief kleine) bijdrage voor fysieke vergroening en voor professionele begeleiding vragen.

In kleinere gemeenten bestaan geen programma's. Wel zijn er incidentele activiteiten, zoals een prijsvraag in de gemeente Heerhugowaard, waarin leerlingen ideeën konden bedenken voor vergroening van hun schoolplein.

Welke stakeholders spelen een rol in het faciliteren van groene schoolpleinen?

Bij de (aanloop naar de) aanleg en het onderhoud van groene schoolpleinen zijn verschillende partijen betrokken. Stakeholders kunnen worden onderverdeeld in zes categorieën:

- o Scholen: schoolleiders, directie, leerkrachten, kinderen, (natuur)ouders en verzorgers.
- o Overheid: rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen.
- o Kennispartners: zoals Jantje Beton, Springzaad, IVN en de NME centra.
- o Uitvoerende instanties: zoals ontwerpers, hoveniers en procesbegeleiders.
- o Omstanders: buurtorganisaties, BSO, VSO, omgevingsdiensten en GGD-en.
- o Fondsen met bijpassende doelen.

Welke succesfactoren en knelpunten zijn bekend ten aanzien van de vergroening van schoolpleinen?

In het kader van het Gezonde Schoolpleinen programma zijn een tweetal intervisie bijeenkomsten georganiseerd tussen beleidsmedewerkers van provincies. Hieruit komen de volgende kritische succesfactoren naar boven:

Succesfactoren	Faalfactoren
<i>Eigenaarschap</i>	<i>Het schoolplein leunt op enkele individuen</i>
<i>Draagvlak creëren</i>	<i>Te snel een ontwerp maken</i>
<i>Visie op het gebruik van een groen schoolplein als speel- én leeromgeving</i>	<i>Denken in speeltoestellen</i>
<i>Professioneel ontwerper</i>	<i>Het als school 'erbij doen'</i>
<i>Budget en tijd voor onderhoud reserveren</i>	<i>Pas over het beheer nadenken als het plein gerealiseerd is</i>
<i>Externe procesbegeleiding</i>	

Welke maatregelen zijn nodig om groene schoolpleinen succesvol te implementeren?

Inventarisatie van landelijke- en provinciale programma's leert dat de provincie Noord-Holland de volgende instrumenten tot haar beschikking heeft:

- Samenwerking en kennisdeling stimuleren door een online platform en het opzetten van een netwerk van stakeholders in een groene schoolpleinenbeweging (a)
- Een financiële impuls, in de vorm van subsidie (b)
- Politieke invloed uitoefenen (c)

a. Op kennisvlak is reeds veel geclusterd, o.a. op de websites gezonde schoolpleinen.nl en groeneschoolpleinen.nl.

Wat nog ontbreekt is een Noord-Hollands netwerk: elkaar weten te vinden op regionaal en provinciaal niveau. Ter inspiratie: in de provincie Overijssel is vanuit die wens een Groene Schoolpleinenbeweging gestart, waarin de provincie partner is. En een aantal Zeeuwse partners hebben elkaar – met steun en betrokkenheid van de provincie – gevonden in een Revolutie Groene Schoolpleinen.

b. Uit het GroenLab en diverse interviews blijkt dat een vorm van subsidie als zeer wenselijk dan wel noodzakelijk wordt gezien om duurzame verandering in gang te zetten. Er zijn buiten de grote steden weliswaar scholen die op eigen initiatief hun schoolplein vergroend hebben, maar dit zijn de spreekwoordelijke uitzonderingen op de regel.

c. Op bestuurlijk niveau kan vanuit de provincie desgewenst een statement wordt gemaakt over de noodzaak van een groene leeromgeving voor de ontwikkeling van kinderen. Met grote vraagstukken om aan te pakken, zoals het huidige verlies van biodiversiteit. Gemeente- en schoolbesturen zullen sterk worden gesteund als het provinciebestuur zich hierin duidelijk uitspreekt.

Conclusie en aanbevelingen aan de provincie Noord-Holland

Welke rol ligt er voor de provincie Noord-Holland bij het bevorderen van de aanleg van groene schoolpleinen in de provincie?

De conclusie van deze verkenning is dat nu een uitermate geschikt moment is voor de provincie om een rol als ***aanjager en regisseur van groene schoolpleinen*** op zich te nemen.

- Natuur is een kerntaak van de provincie. Met het groen inrichten van het schoolplein wordt gewerkt aan het verbinden en realiseren van diverse beleidsdoelen: klimaat en duurzaamheid, het vergroten van de biodiversiteit, het verminderen van bodem- en luchtvervuiling, het versterken van het groenblauwe netwerk in de provincie en het samenwerken aan een groene, gezonde leefomgeving.

Deze beleidsdoelen sluiten naadloos aan op actuele ontwikkelingen op het gebied van onderwijsvernieuwing, zoals de toenemende populariteit van buitenles en de behoefte aan gezonde en uitdagende leeromgevingen.

- Uit deze verkenning volgt dat zonder provinciaal stimuleringsprogramma er zeker in de praktijk in de kleine en middelgrote gemeenten weinig gaat veranderen. Terwijl de behoefte er wel is, zo blijkt uit het feit dat er veel basisscholen in de grotere gemeenten gebruik hebben gemaakt van de subsidieregelingen.

Hieruit volgend adviseren wij:

- Een groene schoolpleinen beweging te starten waarin leerkrachten en schoolleiders, beleidsmakers van gemeenten, waterschappen en de provincie, hoveniers, procesbegeleiders en deskundigen op het gebied van natuur- en milieu educatie elkaar kunnen vinden.
- Binnen 5 jaar 25% van de schoolpleinen in de provincie Noord- Holland te vergroenen. Dit zijn minimaal 200 pleinen.

Daartoe stellen we een subsidieprogramma voor dat voor alle scholen toegankelijk is, ongeacht de startsituatie op de ladder van grijs en groen.

De kaders hiervoor, inclusief kwaliteitscriteria en ondersteuningsstructuur, zijn uitgewerkt in hoofdstuk 8.

1. Vraagstelling en onderzoeksopzet

Vanuit de provincie Noord-Holland is de volgende vraag neergelegd:

Welke rol kan de provincie Noord-Holland spelen in het bevorderen van de aanleg van groene schoolpleinen in de provincie?

Om deze vraag te beantwoorden zijn in dit onderzoek de volgende deelvragen beantwoord:

- Wat is een groen schoolplein?
- Wat is de huidige stand van zaken rond groene schoolpleinen in Noord-Holland en in Nederland?
- Welke stakeholders spelen een rol in het faciliteren van groene schoolpleinen?
- Welke succesfactoren en knelpunten zijn bekend ten aanzien van de vergroening van schoolpleinen?
- Welke maatregelen zijn nodig om groene schoolpleinen succesvol te implementeren?

Opzet van deze verkenning

We hebben de volgende stappen doorlopen om antwoorden te vinden op de vraagstelling:

- Vergelijking van provinciale stimuleringsprogramma's.
- Literatuurstudie
- 14 telefonische interviews met basisscholen in de provincie. Deze interviews zijn aan het einde van schooljaar 2018-2019 telefonisch gehouden met directie, leerkrachten en andere medewerkers van basisscholen. De gebelde scholen zijn willekeurig gekozen, spreiding door de provincie in acht nemend.
- Interviews met Springzaad (Marc van de Geer), ANMEC in het kader van het Amsterdamse Impuls programma (Annette de Vries en Ingrid Brekelmans), de gemeente Alkmaar (Simone Stam)
- Veldbezoek aan 2 groene basisscholen: De Verrekijker in Den Helder en Het SchatRijk in Zandijk
- Het GroenLab met stakeholders en ervaringsdeskundigen op 1 oktober 2019

Aanleiding

In de Provinciale Staten vergadering van 19 november 2018 is een initiatief voorstel "Groen doet kinderen goed" aangenomen met als doelstelling meer groene schoolpleinen te (doen) realiseren en waarin Gedeputeerde Staten wordt opgedragen:

- in te zetten op kennisdeling, bijvoorbeeld door een verkenning uit te (laten) voeren naar hoe anderen kunnen profiteren van goede voorbeelden, of hoe een schoolplein dat eenmaal groen is ingericht, ook duurzaam in stand kan worden gehouden;
- een verbindende rol te vervullen, samen met relevante partners en een verslag op basis van de bovenstaande activiteiten naar Provinciale Staten te sturen waarin duidelijk wordt gemaakt of met de voorgestelde inzet het doel om meer groene schoolpleinen te (doen) realiseren behaald gaat worden en indien nodig extra inzet te plegen.

2. Het groene schoolplein

Wat is het groene schoolplein, wie zijn er bij het groene schoolplein betrokken en waarom is er de behoefte om te vergroenen?

Wat is een groen schoolplein?

Een eenduidige definitie van het begrip 'groen schoolplein' bestaat niet. Betrokken organisaties gebruiken verschillende definities of geven louter een lijst met kenmerken van en/of veelvoorkomende factoren op groene schoolpleinen.

Zo geeft Fonds1818, welke in de afgelopen jaren subsidies voor de aanleg van groene schoolpleinen in Zuid-Holland heeft verstrekt, het volgende aan:

*'Er is géén eenduidige definitie wat een groen schoolplein is. Maar er zijn wel bouwstenen die dit aanduiden.'*¹

De website Groene Schoolpleinen zegt het volgende:

*'Groene schoolpleinen zijn er in alle soorten en maten. Van een geheel natuurlijk landschap tot het behouden van een stuk 'gewone' speelplaats of het gebruik van groene muren en daken, en plantenbakken.'*²

De stimulans groene schoolpleinen van de provincie Gelderland stelt:

*'Het groene schoolplein kan bestaan uit een combinatie van natuurlijke, gevarieerde elementen zoals bijvoorbeeld water, beplanting, (klim)bomen, zand, bloemen, modder en eetbaar groen. Een combinatie met niet-natuurlijke elementen zoals hoogteverschillen, (riool)buizen en bestaande speeltoestellen wordt niet uitgesloten.'*³

Hoewel een éénduidige definitie niet bestaat zijn er enkele elementen die vaak terugkomen in de omschrijving van een groen schoolplein:

- het gebruik van het schoolplein als buitenlokaal;
- de inclusie van eetbare natuur.

Deze twee aspecten worden onder andere door de website Groene Schoolpleinen, Fonds1818, IVN en Natuurgids Alkmaar genoemd.

In het GroenLab werd benadrukt:

bij een "echt" groen schoolplein is minimaal 50 % onthard, waarvan 30% groen (planten, echt gras, bloemen);

- maak onderscheid tussen kijkgroen en speelgroen (een groen schoolplein biedt een rijk speel- en leerlandschap waar zowel ruimte is voor kinderen om vrij te spelen als voor natuur om zich te ontwikkelen);

- kijk breder dan alleen het eigen schoolplein en neem de naaste omgeving mee;

- maak water ook zichtbaar als spelelement en/of natuurelement.

Naast het groene schoolplein is tegenwoordig een grote verscheidenheid aan soorten schoolpleinen te vinden, waaronder gezonde schoolpleinen, eetbare schoolpleinen en blauwe schoolpleinen. Tussen deze soorten schoolpleinen kan een zekere mate van overlap worden gevonden in inrichting en kenmerken.

¹ Meta-evaluatie groene schoolpleinen. Fonds1818. 2014

² www.groeneschoolpleinen.nl

³ Toelichting richtlijnen subsidie groene schoolpleinen. Provincie Gelderland 2016

Waarom groene schoolpleinen?

De keuze voor de aanleg van een groen schoolplein kan om meerdere redenen worden gemaakt. Uit onderzoeken van de universiteiten Groningen, Wageningen, Amsterdam en de Hogeschool Leiden blijkt dat een groen schoolplein kinderen aanzet tot meer creativiteit en anders spelen. Het helpt kinderen meer te bewegen, zelfs kinderen van groep 8, die op een grijs schoolplein meer 'hangen'. Het draagt bij aan het tegengaan van obesitas en het helpt kinderen rustiger en geconcentreerder te worden in de les.

Maar een groen schoolplein is er ook om de kinderen de natuur weer te laten beleven. Je mag weer ontdekken, in een boom klimmen en zelfs vies worden. Op het groene schoolplein zijn vaak moestuinbakken zodat leerlingen ook samen voedsel en bloemen kweken en waar allerlei dieren op af komen.

Educatieve voordelen: de 'leer'kracht van groene schoolpleinen

Volgens een onderzoek uit 2015 onder 1.555 leerkrachten werd op dat moment circa 0,5% van de lessen buiten gegeven⁴. Leerkrachten geven in dat onderzoek aan graag meer buitenles te willen geven. Een ideale verhouding voor leerlingen is volgens hen om 25% van de lessen buiten te geven. Niet alleen omdat meer bewegen gezond is voor de kinderen, maar het vergroot ook de cognitieve capaciteit. Daarnaast verhoogt buitenles geven nog meer de kwaliteit van het onderwijs:

- Buitenles biedt een realistische en betekenisvolle context: alles is 'echt' in plaats van theorie uit de boeken.
- Buiten les krijgen motiveert kinderen. Buitenles krijgen biedt meer mogelijkheden om te leren omgaan met (potentiele) risico's. Belangrijk voor het nemen van eigen verantwoordelijkheid daarin bij de kinderen.
- Het leren in een afwisselende en dynamische omgeving bevordert de flexibiliteit bij kinderen.

Uit ander onderzoek blijkt ook:

- Kinderen vertonen in de natuur creatiever spel dan op een betegeld schoolplein. Contact met de natuur zorgt dat kinderen fantasierijk en creatief spel laten zien. Kinderen die in een groene omgeving spelen, zijn meer onderzoekend en vindingrijk dan leeftijdsgenoten die dat niet doen⁵.
- Kinderen die veel contact met natuur hebben, een grotere kans hebben om maatschappelijke ambities te ontwikkelen. In tegenstelling tot kinderen die opgroeien zonder natuur. Zij hebben een grote kans om ambities te ontwikkelen die meer gericht zijn op materie en eigen succes. Kinderen die op jonge leeftijd een band met de natuur opbouwen, willen de natuur later ook beschermen⁶.

Het geven van buitenlessen vraagt wel om aanpassing en nieuwe vaardigheden bij leerkrachten. Om hier ervaring mee op te doen en het geven van buitenlessen te stimuleren organiseren IVN en Jantje Beton sinds 2016 jaarlijks de Nationale Buitenlesdag.

Aan de nationale buitenlesdag deden op 7 april 2019 landelijk liefst 2700 scholen mee. In totaal gaat het om 340.000 kinderen en 16.000 leerkrachten. Uit de evaluatie bleek:

- Rekenen en taal zijn de vakken die het meest in de buitenlucht worden gegeven.
- De Buitenlesbundel is door 75% van de leerkrachten gebruikt.
- Bij 59% van de scholen deden alle klassen mee
- Liefst 91% van de leerkrachten wil na de Buitenlesdag door het jaar heen vaker buitenles geven. Zij verwachten dat buitenlessen een positief effect hebben op de leerprestaties van leerlingen. Door regelmatig reguliere lesstof in de buitenlucht aan te bieden, ontdekken, onderzoeken en leren kinderen spelenderwijs en met veel meer plezier.

⁴ <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/natuur-en-ontwikkeling-kind/leerkracht-van-schoolpleinen.pdf>

⁵ Agnes van den Bergh, onderzoek naar natuurlijke speelplekken (2007)

⁶ Weinstein et al (2007)

Een buitenles biedt ook mogelijkheden voor de leerkracht om uitdagendere lessen te geven. Het zijn lessen waar leerlingen zelf dingen uitzoeken, veel samenwerken en hun lichaam en zintuigen gebruiken tijdens het leren. Bewegen tijdens het leren is niet alleen goed voor de lichamelijke gezondheid van kinderen, maar heeft ook positieve effecten op cognitieve processen.

Voor een structurele inbedding van de groene leeromgeving in het curriculum van scholen is het van belang aan te haken bij de ontwikkelingen in het onderwijs, zoals de bredere aandacht voor duurzaamheid.

Steeds meer basisscholen worden integrale kindcentra en werken samen aan optimale ontwikkelkansen voor kinderen. Vanuit het belang van een optimale ontwikkeling van kinderen, de burgers van de toekomst, streven samenwerkende partijen naar integrale voorzieningen voor alle kinderen (en hun ouders) van nul tot en met twaalf jaar. In het kindcentrum wordt gewerkt volgens één pedagogische visie op ontwikkeling en educatie. Kinderen worden in staat gesteld om hun talenten optimaal te ontwikkelen; doorlopende ontwikkelingslijnen, dagarrangementen en kindnabije zorg zijn inherent aan deze voorziening. Organisaties uit kinderopvang, peuterspeelzalen en onderwijs kunnen, op gelijkwaardige basis, een nieuwe organisatie vormen. Kindcentra 2020 zijn 'communities', waarin groene schoolpleinen als leef- en ontmoetingsplek een belangrijk onderdeel zijn.

Welzijn en gezondheidswinst

Kinderen komen steeds minder in contact met de natuur. Dat komt door de tv en de computer, maar ook doordat het groen uit de wijken verdwijnt en de angsten die ouders soms hebben voor de risico's van spelen in de natuur.

Groene schoolpleinen hebben een positieve invloed op de algehele gezondheid van kinderen. Dit blijkt uit gezamenlijk onderzoek van de Hogeschool Leiden, de Thomas More Pabo Rotterdam en de Vrije Universiteit Amsterdam⁷.

- Door lessen buiten te geven worden kinderen blootgesteld aan natuurlijk daglicht en frisse buitenlucht. Dit draagt bij aan minder vermoeidheid en een betere stemming.
- Kinderen kunnen zich beter concentreren nadat zij op een groen schoolplein hebben gespeeld. Dit effect werd vooral gemeten bij kinderen die gedurende een lange periode op een groen schoolplein speelden.
- Een groen schoolplein bevordert de lichamelijke activiteit van kinderen, vooral bij meisjes⁸. Belangrijk, want van de kinderen tussen de 4 en 20 jaar oud heeft 13,5 % overgewicht of 2,8% obesitas, zo blijkt het cijfers (bron: nationaal preventie akkoord). Bovendien kampt 5% van de NL kinderen met de bewegingsstoornis dyspractie⁹ Mogelijk houdt dit verband met schoolpleinen die weinig uitdaging bieden: reliëf is nodig om je coördinatie te verbeteren.
- Een groen schoolplein heeft volgens de onderzoekers een positieve invloed op het sociaal functioneren van kinderen. Zo waren er op de scholen met een groen schoolplein minder meldingen van onderlinge conflicten tussen kinderen dan op de controlescholen.
- Kinderen, leerkrachten en ouders vinden een groen schoolplein aantrekkelijker.

⁷ <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/natuur-en-ontwikkeling-kind/midterm-rapportage-definitief-16-juli-2015.pdf>

⁸ Wat betekent het vergroenen van een schoolplein voor leerlingen? Van Dijk-Wesselius, J.E., Maas, J. 2019

⁹ Bron: SIGRA

Tot slot:

- Het binnenklimaat van 80 procent van de scholen is matig tot slecht¹⁰, wat niet alleen pleit voor betere schoolgebouwen, maar ook voor buitenles.
- Het brein ontwikkelt zich op een andere manier, wanneer kinderen meer in de natuur zijn. Zelfs kleine beetjes groen dragen veel bij. Natuur helpt tegen overprikkeling en helpt om beter om te gaan met stress¹¹.

Natuur- en milieuvoordelen

In een onderzoek voor Operatie Steenbreek worden drie milieutechnische voordelen van groene tuinen aangehaald, die door te trekken zijn naar het groene schoolplein¹². Deze voordelen zijn:

- Verhoogde biodiversiteit en meer natuurwaarde: door groen in de schoolomgeving te realiseren krijgen kinderen gemakkelijker buitenles en doen zij in de schoolomgeving ervaring op met de natuur. Leerlingen, leerkrachten, ouders en wijkbewoners leren met andere ogen te kijken naar de eigen omgeving en gaan dit steeds meer waarderen;
- Een betere afwatering door opvang van regenwater;
- Minder warmte overlast.

In wijken met weinig groen kunnen groene schoolpleinen fungeren als “groene stapstenen”. Kleine oases van groen die een belangrijke schakel in het ecosysteem¹³ zijn en een springplank naar de natuur buiten de stad. Naast bovengenoemde biodiversiteit, draagt dit bij aan:

- Klimaatadaptatie;
- Verbetering van de luchtkwaliteit door reductie van fijnstof.

Merk op dat dit direct raakt aan verschillende Groen Kapitaal thema's van de provincie Noord-Holland.

3. Stakeholders

Wie zijn er bij het groene schoolplein betrokken?

Bij de (aanloop naar de) aanleg, het onderhoud en het gebruik van groene schoolpleinen zijn verschillende partijen betrokken. Stakeholders kunnen worden onderverdeeld in zes categorieën:

- Scholen: schoolleiders, directie, leerkrachten, kinderen, (natuur)ouders en verzorgers.
- Overheid: rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen.
- Kennispartners: zoals Jantje Beton, Springzaad, IVN en de NME centra.
- Uitvoerende instanties: zoals ontwerpers, hoveniers en procesbegeleiders.
- Omstanders: buurtorganisaties, BSO, VSO, omgevingsdiensten en GGD-en.
- Fondsen met bijpassende doelen.

¹⁰ <https://www.poraad.nl/nieuws-en-achtergronden/onderwijs-en-bouw-geef-schoolgebouwen-een-duurzame-upgrade>

¹¹ <https://www.mieras.nl/schrijven/beetje-natuur/>

¹² Een groen steentje bijdragen. Van Rooij, E. 2018

¹³ Zie bijlage 2

4. Succesfactoren en knelpunten

Welke succesfactoren en knelpunten zijn bekend ten aanzien van de vergroening van schoolpleinen?

In het kader van het landelijke Gezonde Schoolpleinen programma zijn een tweetal intervisie bijeenkomsten georganiseerd tussen beleidsmedewerkers van provincies. Hieruit komen de volgende kritische succesfactoren naar boven:

Succesfactoren	Faalfactoren
<i>Eigenaarschap</i>	<i>Het schoolplein leunt op enkele individuen</i>
<i>Draagvlak creëren</i>	<i>Te snel een ontwerp maken</i>
<i>Visie op het gebruik van een groen schoolplein als speel- én leeromgeving</i>	<i>Denken in speeltoestellen</i>
<i>Professioneel ontwerper</i>	<i>Het als school 'erbij doen'</i>
<i>Budget en tijd voor onderhoud reserveren</i>	<i>Pas over het beheer nadenken als het plein gerealiseerd is</i>
<i>Externe procesbegeleiding</i>	

Samengevat blijken de meeste obstakels te maken hebben met eigenaarschap en draagvlak, financiële armslag en expertise.

Hieronder een korte toelichting, verrijkt met inzichten uit de literatuur, de interviews en het GroenLab.

Eigenaarschap en draagvlak

Zonder voldoende draagkracht geen groen schoolplein.

Succesvol vergroende scholen hebben vaak een 'vaandeldrager' welke anderen binnen de school weet te enthousiasmeren en betrekken. Dit is niet alleen belangrijk bij de aanleg van het groene schoolplein, maar ook bij het onderhoud.

Om de aanleg en het onderhoud van groene schoolpleinen mogelijk te maken doen scholen een beroep op leerkrachten, leerlingen en ouders. Hen al in de ontwerpfasen te betrekken stimuleert eigenaarschap. Daarbij voorkomt voorlichting over bijvoorbeeld risicovol spelen (zoals boompje klimmen) verrassingen achteraf.

Omgekeerd geldt: enkele schoolpleinen die in sneltreinvaart vergroend zijn, zijn inmiddels weer grijs, zo wijst de praktijk uit.

Visie op het gebruik van een groen schoolplein als speel- én leeromgeving

Een actieve rol van de directie en de schoolleiding is belangrijk bij het creëren van draagvlak voor het plein en bij de leerkrachten. Zij kunnen bijvoorbeeld het initiatief nemen om buiten spelen en buiten leren te integreren in het schoolbeleid en het leerplan.

Budget

Verstekte subsidies zijn lager dan de totale kosten van de aanleg van het groene schoolplein.

Uit de meta-evaluatie van Fonds 1818 komt naar voren dat de gemiddelde kosten van een groen schoolplein rond de €50.000,- liggen.²⁴ Hiermee liggen de kosten van een groen schoolplein hoger dan de subsidies die verstrekt worden. Een school zal – ongeacht de regeling – dus ook zelf budget vrij moeten maken voor aanleg, beheer en onderhoud.

Voorwaarden kunnen subsidie onaantrekkelijk maken.

Het komt voor dat aan een te verkrijgen subsidie voorwaarden verbonden zijn omtrent het openbare gebruik van het schoolplein; het plein dient bijvoorbeeld bij voorkeur een wijkfunctie te krijgen. Veel scholen omheinen het plein liever om het zo te beschermen tegen vandalisme. Conclusie uit het GroenLab: de plek in de wijk en het type schoolplein vraagt om maatwerk.

Expertise

Het (her)inrichten van een groen schoolplein is een vak apart.

Om dit proces in goede banen te leiden is expertise nodig. Het betrekken van een professionele ontwerper, hovenier wordt als zeer wenselijk gezien voor een duurzaam resultaat. Van een hovenier wordt verwacht dat deze rekening houdt met zowel de speelwaarde als educatieve waarde. De ervaring leert dat dit in de praktijk nog verre van vanzelfsprekend is: er wordt nog veel gedacht in speeltoestellen.

In de interviews en het GroenLab werd ook de rol van een procesbegeleider benadrukt. Idealiter is dit bovengenoemde 'vaandeldrager' binnen de school, maar in veel gevallen hebben leerkrachten of directie hiervoor onvoldoende tijd. In dat geval komt het regelmatig voor dat ouders de procesrol nemen. Een andere optie is het inschakelen van externe expertise. De provincie Overijssel heeft daarom een lijst van beschikbare procesbegeleiders online gezet.

Schep reële verwachtingen

Actieve betrokkenheid van leerkrachten, leerlingen en ouders creëert ook verwachtingen. Een vakman kan in de ontwerpfase inzicht geven in wat reëel is en wat niet. Belangrijk omdat in de praktijk de herinrichting soms als teleurstellend is ervaren. Dit had o.a. te maken met het feit dat deelnemers hun eigen ideeën en inbreng niet of onvoldoende terug zagen in het eindresultaat¹⁴.

¹⁴ Groene schoolpleinen, wat levert het op? Effect van vergroening van vier schoolpleinen in een krachtwijk in Rotterdam 2010-2013. WUR. 2013

5. Actuele stand van zaken Noord-Holland en Nederland

5.1 Feiten en cijfers

Nederland telt op dit moment ongeveer 6700 basisscholen. Daarvan zijn er 892 scholen gesitueerd in de provincie Noord-Holland (exclusief BSO's).^{15 16} Exacte informatie over het aantal *groene* schoolpleinen in de provincie ontbreekt, mede doordat er zoals hierboven aangegeven geen éénduidige definitie bestaat

Uit een inventarisatie door Jantje Beton, Springzaad en IVN (2018) blijkt dat er 113 *gezonde* schoolpleinen zijn in Noord-Holland. Leerlingen in contact brengen met groen en natuur en gebruik als buitenlokaal zijn criteria voor een gezond schoolplein. Afgezet tegen de landelijke cijfers is deze 113 een relatief hoog aantal, wat vooral komt doordat de grotere gemeenten Amsterdam en Alkmaar lopende stimuleringsprogramma's hebben voor groene schoolpleinen. In Haarlem hebben van 2014-2016 een achttal basisscholen hun schoolplein vergroend met gemeentelijke subsidie. In de gemeente Haarlemmermeer hebben in de periode 2015-2018 zeventien basisscholen gebruik gemaakt van een subsidieregeling. In kleinere gemeenten bestaan geen programma's. Wel zijn er incidentele activiteiten, zoals een prijsvraag in de gemeente Heerhugowaard, waarin leerlingen ideeën konden bedenken voor vergroening van hun schoolplein.

Provincie	GSP en of JB schoolspeelpleinen	Groene schoolpleinen	Herinrichting Jantje Beton	Overig	TOTAAL (absoluut)	TOTAAL (in %)	Totaal aantal scholen PO in NL (incl. SBO)
Flevoland	1				1	1%	195
Friesland	6	1	4		11	3%	430
Groningen	1	5	3		9	3%	282
Overijssel	5	5	8	3	21	4%	585
Zeeland	2	4	3		9	4%	210
Gelderland	9	16	20		45	5%	946
Drenthe	3	2	10		15	5%	279
Utrecht	8	12	12		32	6%	519
Limburg	4	17	4		25	7%	373
Noord- Brabant	11	8	11	50	80	9%	890
Noord- Holland	9	17	14	73	113	11%	989
Zuid- Holland	15	116	19	4	154	12%	1.313
	74	203	108	130	515	7%	7011

Tabel 1: gezonde schoolpleinen in Nederland, cijfers uit 2018

Opvallend is dat er in de provincie Noord-Holland veel animo is voor de combinatie tussen educatie en buiten zijn. Op 28% van de scholen in Noord-Holland werd op 2 april 2019 buiten les gegeven tijdens de Nationale Buitenlesdag, een record. Hoewel er geen direct verband is aangetoond tussen de buitenlesdag en groene schoolpleinen, is een door veel organisaties belangrijk geachte functie van groene schoolpleinen het bieden van een stimulerende leeromgeving buiten het klaslokaal. Toenemende interesse in het geven van buitenlessen kan dan ook zorgen voor, of in verband staan met een toename in de interesse in groene schoolpleinen.

¹⁵ <https://10000scholen.nl/zoeken/basisscholen/noord-holland>

¹⁶ <http://www.lijstscholen.eu/type/basisonderwijs/?regio=noordholland>

5.2 Stimuleringsmaatregelen en geleerde lessen

Inventarisatie Stimuleringsprogramma's

Landelijk: Gezonde Schoolpleinen

Met het programma Gezonde Schoolpleinen, een vrucht van het nationaal preventieakkoord tegen overgewicht, zijn van 2014 – 2016 in opdracht van de Ministeries van VWS en OCW verspreid over het land 70 Gezonde Schoolpleinen gerealiseerd. Een Gezond Schoolplein geeft kinderen uit het basisonderwijs de ruimte om te bewegen en te spelen in een uitdagende en rookvrije omgeving waar leerlingen in contact komen met groen en natuur, o.a. door gebruik als buitenlokaal. Tijdens én na schooltijd. Jantje Beton en IVN hebben op basis van de ervaringen met de realisatie van de Gezonde Schoolpleinen een website vol praktische tips en voorbeelden ontwikkeld¹⁷ zodat scholen zelfstandig aan de slag kunnen met het ontwikkelen van een Gezond Schoolplein.

Het programma is geëvalueerd. De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- Gezonde schoolpleinen kunnen een toegevoegde waarde hebben in het onderwijs van de school
- De financiële prikkel moet niet de reden zijn voor aanvraag voor een gezond schoolplein
- Betrekken van de leerlingen levert eigenaarschap en trots op bij de kinderen
- Het creëren van gedeeld eigenaarschap van het schoolplein bij de buurt zorgt voor veiligheid en beheer
- Een actieve rol van de directeur en het schoolbestuur is belangrijk bij het creëren van draagvlak voor het plein bij de leerkrachten
- De durf om te kiezen voor een groen schoolplein zorgt voor een divers en voor kinderen interessant schoolplein

Jantje Beton en IVN richten hun inzet voor de ambities van het Nationaal Preventieakkoord in 2019 en 2020 op provincies, gemeenten en scholen en willen daarin het volgende bereiken:

A. Ondersteuning van provincies in hun ambities om de aanleg van Gezonde Schoolpleinen te stimuleren en faciliteren. Door de provincies worden de aantallen in beeld gebracht en het beoogde effect is 50% extra Gezonde Schoolpleinen in Nederland ten opzichte van het aantal dat in beeld was eind 2018 (van ca. 500 naar ca. 750).

B. Adviseren van gemeenten hoe zij Gezonde Schoolpleinen en de schoolomgeving op kunnen nemen in lokale preventieakkoorden. Daarnaast worden gemeenten gestimuleerd en gefaciliteerd om hun eigen ondersteuningsprogramma voor Gezonde Schoolpleinen te ontwikkelen, vooral in de provincies waar (nog) geen sprake is van een provinciaal programma.

C. Scholen: Stimuleren dat spelen en bewegen op het schoolplein en in de schoolomgeving versterkt wordt in het programma Gezonde School. Daarnaast stimuleren van deelname van jaarlijks 2.500 scholen aan de Nationale Buitenlesdag, waardoor minimaal 10.000 leerkrachten jaarlijks kennis maken met het geven van buitenlessen en minimaal 300.000 kinderen een buitenles krijgen. Tevens als beoogd effect een verdubbeling van het percentage buitenlessen dat wordt gegeven van 0,5% (situatie in 2016) naar 1% van alle lessen eind 2020.

¹⁷ www.gezondeschoolpleinen.nl

Provinciale programma's

Vanaf 2018 is een aantal provincies (Noord-Brabant, Gelderland, Overijssel, Zuid-Holland en Zeeland) gestart met een stimuleringsprogramma voor aanleg van groene en gezonde schoolpleinen. Limburg heeft een website voor kennisuitwisseling ontwikkeld. Jantje Beton en IVN hebben in 2018 in opdracht van het Ministerie van VWS een tweetal intervisiebijeenkomsten georganiseerd met de programmaleiders en kwartiermakers van groene en gezonde schoolpleinen bij de provincies. Naast het uitwisselen van kennis en ervaringen is hierbij besproken welke gemeenschappelijke behoeften er bij de provincies liggen om de aanleg van groene en gezonde schoolpleinen zoveel mogelijk te stimuleren. Hieruit is onder andere een gemeenschappelijke kennis- en communicatiebehoefte voortgekomen, die wordt ingevuld door speciaal daarvoor ingerichte pagina's op de website www.gezondeschoolpleinen.nl.

De meeste subsidieregelingen zijn vrij recent en zijn nog niet (publiek) geëvalueerd. Een uitzondering hierop is de subsidieregeling vanuit Fonds 1818, welke tevens de langstlopende subsidieregeling is. Liefst 187 scholen uit (een deel van) Zuid-Holland hebben door steun van dit fonds hun schoolplein kunnen vergroenen. Enkele geleerde lessen:

- Een goed werkend groen schoolplein is een plein waarbij in elk geval leerlingen, docenten en ouders betrokken zijn.
- Onderhoud vraagt een planmatige aanpak; 73% van de scholen had dat geregeld.
- Communicatie is cruciaal voor draagvlak en betrokkenheid. Scholen hebben behoefte aan goede voorbeelden.

Waterschappen

In de provincies Noord-Brabant en Zuid-Holland zijn waterschappen partner in provinciale programma's. Ook in Noord-Holland zoeken de waterschappen de laatste jaren actief de samenwerking met scholen op:

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier:

- organiseerde dit jaar een wedstrijd voor de vergroening van schoolpleinen.
- ontwikkelde een lesmodule 'Wateroverlast op het schoolplein', samen met HvA en UU.
- verzorgt voor basisscholen het 'Waterheldenavontuur': een interactieve gastles op school.

Hoogheemraadschap Rijnland:

- is dit jaar een pilot gestart ter ondersteuning van Maatschappelijke Initiatieven. Ze hebben in de pilot speciale aandacht voor groen blauwe schoolpleinen en hoe deze kunnen bijdragen aan een gezonde, groene en klimaatbestendige leefomgeving.

Waternet:

- partner in de Amsterdamse Impulsregeling
- plaatste 280 nieuwe watertappunten in Amsterdam; ook op schoolpleinen.
- op www.rainproof.nl staan verhalen over wateropvang in Amsterdam. Daaronder enkele inspirerende voorbeelden van acties op schoolpleinen.

De atlas wateroverlast is op www.waterophetschoolplein.nl beschikbaar voor Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Hoogheemraadschap Rijnland.

Gemeenten

"In het kader van de Noord-Hollandse groene schoolpleinensubsidie, past ook samenwerking met Noord-Hollandse gemeenten om nog meer scholen een groen schoolplein te kunnen geven".
Initiatiefvoorstel Partij voor de Dieren

Uit onderzoek van IVN regio Zuid in opdracht van de provincie Noord-Brabant blijkt dat een groen schoolplein aanhaakt bij veel beleidsthema's binnen gemeenten. Door gemeenten en onderwijsorganisaties werden de volgende beleidsthema's genoemd:

- Vergroten van de biodiversiteit
- Duurzaamheid, klimaat(adaptatie) en water
- Sociale veerkracht
- Natuureducatie
- Leefbaarheid in buurten
- Onderwijsvernieuwing
- Welzijn en gezondheid (jeugdwet)
- Stimuleren van actief burgerschap en samenwerking in de wijk

Groene schoolpleinen en de directe omgeving vormen vaak een praktische uitwerking van doelen binnen de beleidsthema's. Daarom vindt realisatie van groene schoolpleinen plaats in het kader van uiteenlopende uitvoeringsprogramma's.

In de provincie Zeeland worden een aantal gemeenten vanaf 2020 partner in het provinciale stimuleringsprogramma. Zij gaan 25% co-financieren.

De meeste schoolpleinen in Noord-Holland zijn vergroend met steun van gemeenten. Wat echter opvalt is dat alleen de grotere gemeenten separate programma's hebben opgezet.

Gemeente Amsterdam

Begin 2016 is de regeling 'Amsterdamse Impuls schoolpleinen primair onderwijs'¹⁸ gestart, met als doel om uitdagende en beter bespeelbare, groene en regenbestendige schoolpleinen te realiseren. Dit biedt kansen voor de school, de kinderen, én de omgeving: schoolbesturen en stadsdelen kunnen er gebruik van maken.

Aantal bereikte scholen: 2016-2018: 70 schoolpleinen opnieuw ingericht. Doel 2019-2024: 60.

Scholen kunnen maximaal € 70.000,- aanvragen, waarvan minimaal € 20.000,- bestemd voor het algemenere doel van het vergroenen van het schoolplein.

De gemeente ondersteunt ook met expertise. Elke aanvrager krijgt een procesregisseur toegewezen. Deze regisseur begeleidt de school in het proces, van planvorming tot oplevering van het schoolplein. Ook is er een ambtelijk expertteam samengesteld. Daar kunnen aanvragers terecht voor het optimaliseren van hun plannen.

Vanuit de gemeente Amsterdam zijn zowel vanuit zowel de afdeling Onderwijs als vanuit de afdeling Groen & Duurzaamheid middelen beschikbaar gesteld.

Gemeente Alkmaar

De gemeente wil initiatieven vanuit de samenleving die bijdragen aan groen, natuur en dierenwelzijn waar mogelijk ondersteunen. Het gaat daarbij om bewonersinitiatieven voor het bevorderen van groen en natuur in de fysieke leefomgeving, dierenwelzijn en het bevorderen van de bewustwording van het belang hiervan. En om het bevorderen van groene schoolpleinen van basisscholen:

- Subsidie¹⁹: subsidie ten hoogste 50% van de totale kosten, tot een maximaal subsidiebedrag van 5.000 euro per school. Van deze regeling hebben tot op heden 18 basisscholen gebruik gemaakt.
- Praktische hulp: denk hierbij aan het leveren van materialen zoals boomstammen of houtsnippers (indien beschikbaar). Indien er al groen aanwezig is op het schoolplein dat wordt beheerd door de gemeente, kan de beheerder ook kijken of extra onderhoud of vervanging van het huidige groen nodig is.
- Een (vrijwillige) Groene Schoolplein Adviseur.

Gemeente Haarlem

Acht scholen²⁰ deden mee met het project Groene Schoolpleinen (2014-2016). Met subsidie van de gemeente hebben zij hun plein een groene metamorfose gegeven. In totaal deden twaalf scholen een beroep op de subsidie voor Duurzaamheid, Fiets en Groen. De basisscholen konden maximaal € 20.000,- aanvragen. In de plannen waren natuurlijk spelen, educatie en biodiversiteit onderdeel van het ontwerp.

Gemeente Haarlemmermeer

Ouders en scholen die een schoolplein willen vergroenen konden van het Programma Duurzaam een bijdrage krijgen (2015-2018). Deze bijdrage was ten hoogste 50% van de begroting met een maximum van € 5.000 per school. De bijdrage moest een fysieke investering zijn in één of meerdere onderdelen van het groene schoolplein, die bijdragen aan één of meerdere van de doelstellingen van het Programma Duurzaam. In totaal zijn hiermee 17 schoolpleinen vergroend. Scholen kunnen via de Groene Kapstok van NMCX ook begeleiding vragen van NewEnergyConsulting.

Gemeente Amstelveen

De gemeente Amstelveen wil af van volledig betegelde schoolpleinen in de gemeente en gaat school- en speelpleinen in de toekomst inrichten met veel meer groen en blauw. Dat heeft de gemeenteraad op 10 juli besloten: om te beginnen moet volgend jaar eerst een proefproject worden gestart met de herinrichting van een of twee (nader te bepalen) bestaande schoolpleinen in Amstelveen - met meer groen en blauw. Voor de proef wordt 50.000 euro uitgetrokken. Het project moet inzicht gaan geven in wat de kosten zijn van een dergelijke groenblauwe inrichting, om te bekijken hoe in de toekomst (vanaf 2021) meer groenblauwe schoolpleinen in Amstelveen kunnen worden gerealiseerd.

¹⁸ <https://www.amsterdam.nl/veelgevraagd/?productid=%7BCC5C2410-DDF4-48BF-91AE-662DF7443914%7D>

¹⁹ <https://www.alkmaar.nl/Subsidie-groen-en-dieren.html>

²⁰ https://www.haarlemsdagblad.nl/cnt/dmf20181019_26279298/natuur-groeit-en-bloeit-op-haarlemse-schoolpleinen?utm_source=google&utm_medium=organic

Gemeente Heerhugowaard

De gemeente organiseerde in 2016 een – eenmalige – prijsvraag waarin leerlingen ideeën konden bedenken voor vergroening van hun schoolplein. De Montessorischool Heerhugowaard heeft de wedstrijd 'Groene Voetstappen' gewonnen. De leerlingen hebben een ontwerp gemaakt voor een groen schoolplein, waar ook een plek is ingeruimd voor een 'chillplek' voor hangjongeren²¹.

Buiten de grote steden blijven - een beperkt aantal - scholen zelf het initiatief genomen om het schoolplein te vergroenen.

De schoolpleinen van de Antoniussschool en de OBS Kudelstaart in Aalsmeer – bijvoorbeeld – ondergingen in 2018 een metamorfose. De vernieuwing van het plein was een gezamenlijk project waarbij een reis naar Zweden van het voltallige personeel van de Antoniussschool een inspiratiebron is geweest. Beide scholen willen kinderen groene pleinen bieden die natuurlijk aanvoelen, prikkelen en uitdagen. Er zijn aanvragen gedaan bij de Rabobank en bij het Schipholfonds. Ouders konden een boom sponsoren of een stuk van een klimrek. Ook de jaarlijkse Kudelstaartse veiling bracht wat geld in het laadje. De ouderraden van beide scholen doen ook een duit in het zakje en ook de scholen zelf dragen naar vermogen bij. Zo is er met veel creativiteit naar middelen gezocht om dat natuurlijk ogende plein te realiseren²².

²¹ <https://www.heerhugowaardcentraal.nl/nieuws/38360283-montessorischool-wint-groene-wedstrijd>

²² <https://www.aalsmeervandaag.nl/nieuws/Algemeen/groene-metamorfose-kudelstaartse-schoolpleinen>

6. Mogelijke ondersteuning die de provincie Noord-Holland kan bieden

6.1 Strategische overweging: groenblauwe schoolpleinen

Als een provinciaal stimuleringsprogramma vanuit één beleidsveld wordt ingestoken kan sneller tot een regeling worden gekomen. Betrekken van meer beleidsvelden biedt bredere kansen, zowel qua potentiële impact als voor het vinden van budget, maar kan het proces ook vertragen. Als de provincie of gemeente meer integraal wil werken (gedachtengoed omgevingswet), dan zijn groene schoolpleinen een mooi voorbeeld waar veel thema's bij elkaar komen.

Figuur 1 : Het klavertje Vier van Groen Kapitaal

De aanpak Groen Kapitaal voorziet in de opbouw van een sterk groenblauw netwerk en een groene gezonde leefomgeving.

Met het oog hierop verdient het aanbeveling de lopende stimuleringsprogramma van de provincies Noord-Brabant en Zuid-Holland als voorbeeld te nemen: hierin wordt samengewerkt met zowel groene als blauwe partners, waaronder waterschappen. Ook de Amsterdamse Impulsregeling stimuleert groene én blauwe schoolpleinen: schoolbesturen moesten in hun ontwerp laten zien hoe ze het regenwater dat op het schoolplein valt afvoeren, opvangen en/of gebruiken.

6.2 Instrumenten voor de provincie

Bestudering van andere provinciale programma's leert ons dat mogelijke rollen van de provincie Noord-Holland kunnen zijn:

- Samenwerking en kennisdeling stimuleren door een online platform en het opzetten van een netwerk van stakeholders in een groene schoolpleinenbeweging (a)
- Een financiële impuls, in de vorm van subsidie (b)
- Politieke invloed uitoefenen (c)

(a) Samenwerking en kennisdeling stimuleren

Uit de interviews en het GroenLab komt een behoefte aan kennis en expertise naar boven: stappenplannen, checklists, inspirerende ontwerpvoorbeelden, beheerplannen.

Uit de inventarisatie blijkt echter ook dat er al een aantal platforms bestaat, waar veel kennis en expertise is geclusterd:

www.gezondeschoolpleinen.nl

Landelijke platform, met:

- een stappenplan bij vergroening van schoolpleinen
- een overzicht van provinciale en regionale stimuleringsregelingen

Bronnen: Jantje Beton en IVN

www.groeneschoolpleinen.nl

Landelijk platform, met:

- overzicht en beschrijving in tekst en beeld van een aantal groene schoolpleinen
- de voordelen van groene schoolpleinen op een rij
- een stappenplan bij vergroening van schoolpleinen

Bron: Fonds 1818. Momenteel beheerd en verbreed door Springzaad.

<https://platform.groenkapitaal.nl/in-zes-stappen-naar-een-groen-schoolplein>

Stappenplan bij vergroening van schoolpleinen

Bron: stichting Oase

www.groenblauweschoolpleinen.nl

Platform van de provincie Zuid-Holland

Daarnaast hebben o.a. NME centra en IVN websites met tools en materiaal voor buitenles. Een goed voorbeeld hiervan is De Groene Kapstok, een initiatief van de gemeente Haarlemmermeer, NMCX Centrum voor Duurzaamheid en een aantal scholen in de gemeente. Hier staat op een rij wat je als school kunt doen om te vergroenen en hoe je er les over geeft:

<https://www.groenekapstok.nl/themas/schoolomgeving/>

Naast kennis en expertise is er behoefte aan kennisdelingsbijeenkomsten. Dat kan bijvoorbeeld worden georganiseerd in provinciaal-, gemeentelijk- of regionaal verband, of worden opgepakt door onderwijskoepels.

Gaandeweg ontstaan van daaruit ook **provinciale netwerken met een gemeenschappelijk doel**.

De **groene schoolpleinenbeweging** in de provincie Overijssel is een initiatief van de provincie, Stichting Springzaad, Natuur en Milieu Overijssel en IVN Overijssel. Gezamenlijk willen de komende jaren samen met andere partners scholen ondersteunen.

www.jijenoverijssel.nl/ggg

GGD Zeeland, de Hogeschool Zeeland en IVN Zeeland roepen tot een **Groene (r)evolutie Zeeuwse Schoolpleinen**, met steun van de provincie Zeeland en het rijksprogramma Jong Leren Eten. Ambitie is dat binnen maximaal 1 schoolgeneratie alle Zeeuwse scholen de beschikking hebben over hun eigen groene speel- en leerplek.

(!) Zeeland kent sinds kort 4 kinderdirecteuren²³. De sollicitatiecommissie voor deze rol wordt voorgezeten door de gedeputeerde.

<https://www.ivn.nl/groenerevolutiezeeland/de-groene-revolutie-zeeuwse-schoolpleinen>

(b) Een financiële impuls

Uit het GroenLab en de diverse interviews blijkt dat een vorm van provinciale subsidie als zeer wenselijk wordt gezien om duurzame verandering in gang te zetten. Zonder financiële steun gaan er niet ineens veel nieuwe groene schoolpleinen bijkomen.

De hoogte van subsidie varieert sterk per provincie en gemeente. Voor een overzicht, zie bijlage 1. Afwegingen zijn:

- alle schoolpleinen een beetje vergroenen (zoals in de provincie Overijssel) vs een beperkt aantal grijze schoolpleinen transformeren tot sprekende voorbeelden van groene speel-en leeromgevingen (zoals in Rotterdam)?

- de looptijd: een kortlopende stimuleringsregeling vs een meerjarig programma?

Uit de meta-evaluatie van Fonds 1818 volgt: *“De hoogte van de donatie van max €25.000 is uitermate goed gekozen. Het gaf bij de deelnemende scholen de stimulans om hun schoolplein te vernieuwen (=voldoende grote donatie), maar gelijktijdig moesten ze zelf ook nog gelden vinden, hetgeen met veel acties en betrokkenheid vorm heeft gekregen (=niet te grote donatie)”*

Ook in de initiële motie van de Partij van de Dieren werd een bedrag van €25.000 voorgesteld.

De werkelijke kosten voor vergroening van een (grijs) schoolplein bedragen volgens de PvdD €100.000. Fonds 1818 noemt een bedrag van €50.000 euro.

Uit het GroenLab blijkt dat dit sterk varieert met de grootte van het plein, het aantal leerlingen (intensiteit gebruik) en doelen.

²³ <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/111086/Zeeland-is-vier-vloggende-kinder-directeuren-rijker>

Bronnen van co-financiering zijn eigen schoolbudget (bij Fonds 1818 in 18% van de gevallen), sponsoractiviteiten georganiseerd door de scholen en ouders, steun van bedrijven (in een aantal provincies bijvoorbeeld de Rabobank), kinderopvang en BSO, en in een beperkt aantal situaties dus ook financiële steun van gemeentes.

In Zeeland dragen een aantal gemeentes vanaf 2020 met 25% co-financiering bij aan het provinciale programma.

Met actief meewerkende ouders en buurtbewoners kan veel tijd en dus ook geld worden bespaard. Let op: scholen in sociale achterstandswijken kunnen vaak moeilijker een beroep doen op ouders en de buurt.

Tips:

- De brochure “tips financiering schoolplein”²⁴ toont vele mogelijkheden om financiering te regelen.
- De provincie Gelderland heeft een crowdfunding pagina opgezet om scholen extra te ondersteunen.

(c) Politieke invloed uitoefenen

Op bestuurlijk niveau kan vanuit de provincie – desgewenst – een duidelijk statement wordt gemaakt over de noodzaak van een groene leeromgeving voor de ontwikkeling van kinderen, die zullen leven in een steeds sneller veranderende wereld. Met grote vraagstukken om aan te pakken, zoals het huidige verlies van biodiversiteit.

Gemeente- en schoolbesturen zullen sterk worden gesteund als het provinciebestuur zich hierin duidelijk uitspreekt.

Waar mogelijk kan samen worden opgetrokken met brancheorganisaties, zoals bijvoorbeeld SIGRA voor zorg en welzijn in (een deel van) Noord-Holland: zij onderkennen het belang van groene schoolpleinen voor het welzijn.

Een andere mogelijke partner is VHG, de brancheorganisatie voor hoveniers. Zij hebben het Levende Tuin concept hebben ontwikkeld, inclusief een lespakket voor AOC scholen²⁵.

²⁴ https://www.gezondeschoolpleinen.nl/files/pdf/po/1.5_brochure-tips-fondswerving.pdf

²⁵ <https://www.vhg.org/domeinen/tuinen/de-levende-tuin>

7. Conclusie

Welke rol ligt er voor de provincie Noord-Holland bij het bevorderen van de aanleg van groene schoolpleinen in de provincie?

De conclusie van deze verkenning is dat nu een uitermate geschikt moment is voor de provincie om een rol als **aanjager en regisseur van groene schoolpleinen** op zich te nemen.

- Natuur is een kerntaak van de provincie. Met het groen inrichten van het schoolplein wordt gewerkt aan het verbinden en realiseren van diverse beleidsdoelen: klimaat en duurzaamheid, het vergroten van de biodiversiteit, het verminderen van bodem- en luchtvervuiling, het versterken van het groenblauwe netwerk in de provincie en het samen werken aan een groene, gezonde leefomgeving.

Deze beleidsdoelen sluiten naadloos aan op actuele ontwikkelingen op het gebied van onderwijsvernieuwing, zoals de toenemende populariteit van buitenles en de behoefte aan gezonde en uitdagende leeromgevingen.

- Uit deze verkenning volgt dat zonder provinciaal stimuleringsprogramma er zeker in de praktijk in de kleine en middelgrote gemeenten weinig gaat veranderen. Terwijl de behoefte er wel is, zo blijkt uit het feit dat er een groot aantal basisscholen in de grotere gemeenten gebruik hebben gemaakt van de subsidieregelingen.

8. Aanbevelingen aan de provincie Noord-Holland

1. Start een groene schoolpleinen beweging

“Groen voorbeeld doet groen volgen”.

Partij voor de Dieren in de motie groene schoolpleinen

Deze verkenning in het algemeen en het kenniscafé in het bijzonder zijn een natuurlijk startmoment voor het opbouwen van een inspiratie en leernetwerk. Tijdens het Kenniscafé brengen we bestuurders en leerkrachten van scholen, deskundigen op het gebied van ontwerp, beheer en educatie en beleidsmakers van de provincie, gemeenten en waterschappen bij elkaar. We nodigen een aantal stakeholders uit én zorgen dat de bijeenkomst toegankelijk is voor een ieder die is geïnteresseerd. Zo zijn we zelf al benaderd door enkele ‘natuurouders’. Het opzetten van een groene schoolpleinen beweging past binnen de taakopvatting van een netwerkende en responsieve overheid. Mogelijke doelen zijn:

- Elkaar weten te vinden; via een platform;
- Van en met elkaar leren, door middel van excursies en kennisbijeenkomsten.

Groen Kapitaal is het aangewezen community platform voor de provincie Noord-Holland om voorbeelden en ervaringsverhalen van groene schoolpleinen te delen.

Een beweging kan heel informeel worden ingestoken en dat is vaak ook de kracht: een plek om vrijblijvend kennis en contacten aan te spreken. Mogelijk ontspruiten van hieruit meer structurele samenwerkingsverbanden, waarbij een commitment wordt aangegaan. Denk bijvoorbeeld aan intervisie. Thema's die zich uitstekend lenen voor kennisdeling zijn bijvoorbeeld beheer en integratie van buitenles in onderwijscurricula.

Een levendig netwerk draagt bij aan verduurzaming van vergroende schoolpleinen. Zowel fysiek, als wat betreft de doorontwikkeling van groene leeromgevingen.

2. Initieer een provinciaal stimuleringsprogramma voor groene schoolpleinen

a. Doelstelling

Streef ernaar om binnen 5 jaar 25% van de schoolpleinen vergroend hebben in de provincie Noord-Holland, dit zijn minimaal 200 pleinen.

Daartoe stellen we een stimuleringsprogramma voor waarbij kwaliteit de boventoon voert. Liever een kleiner aantal heel goed dan een groot aantal net niet groene schoolpleinen.

Het programma moet voor alle scholen toegankelijk zijn, ongeacht de startsituatie op de ladder van grijs en groen.

b. Richt een programmabureau in met ‘natuurlijke partners’, inclusief een adviesloket

Gelet op de uitvoeringskennis die gevraagd wordt voor de ondersteuningsstructuur adviseren wij dit onder te brengen in een programmabureau, dat buiten de provinciale organisatie wordt geplaatst. De provincie is daarin opdrachtgever ten aanzien van de subsidieverstrekking aan scholen.

In een programmabureau wordt de gewenste expertise voor ondersteuning en realisatie samengebracht, met name:

- Netwerk in de branches van ontwerpers en uitvoerders
- Netwerk in Natuur- en Milieu/Duurzaamheidseducatie
- Kennis van subsidiebeheer en van andere financieringsmogelijkheden
- Ervaring met procesondersteuning in participatieprocessen

Deze ondersteuningsstructuur dient gedurende een periode van minimaal 5 jaar actief te zijn om de scholen de gelegenheid te geven in hun eigen tempo de groene leeromgeving te realiseren.

c. Kaders voor een subsidie regeling

- Stel een bedrag, €3.000, beschikbaar voor de ontwerpfase.
- Afhankelijk van het gekozen ontwerp wordt in een tweede fase het geld voor de aanlegfase beschikbaar gesteld tot €25.000, of 75% van het totaal. Zo wordt een risicocontrole voor de investering voor het schoolplein ingebouwd en wordt de subsidie efficiënter besteed.
- Een school draagt ten minste 25% bij aan het ontwerp of realisatie van het betreffende groene schoolplein.
- Als er sprake is van een bijdrage in natura door inzet van vrijwilligers dan mag dit gewaardeerd worden voor een uurtarief van maximaal € 15,- tot een maximum bedrag van 25% van de kosten
- kosten van speeltoestellen (bijvoorbeeld houten klimrek of wipkip) worden niet opgevoerd, kosten voor speelaanleiding (bijvoorbeeld klimboom of waterpomp) wel
- waterretentie en biodiversiteit dienen een onderdeel te zijn van het ontwerp/de plannen
- De subsidie kan niet gebruikt worden voor normaal herstel of onderhoudswerkzaamheden van het schoolplein
- Een subsidiebedrag van 1,5 miljoen euro per jaar in de periode 2020-2024. Jaarlijks kunnen hiervan ongeveer 40 pleinen worden vergroend, inclusief programma ondersteuning

d. Raamwerk voor een Groene Schoolpleinen programma

Aanloop

Communiceer subsidiemogelijkheden duidelijk en bied hulp bij de aanvraag hiervan.

Stel scholen per regio of gemeente op de hoogte van subsidiemogelijkheden. Zorg daarnaast voor een duidelijk hulppunt waar scholen kunnen aankloppen bij vragen over, en hulp bij het indienen van een subsidieaanvraag.

Breng informatie, kennis en expertise binnen handbereik van scholen en initiatiefnemers.

Uit onderzoek volgt de aanbeveling om de bestaande kennis en kunde op het gebied van groene schoolpleinen te delen. Het programmabureau wordt hiervoor spin in het web, en spreekt het netwerk aan via bijvoorbeeld informatie avonden, begeleiding op maat en het Platform Groen Kapitaal.

Ontwerp en aanleg

Betrek zowel experts als gebruikers bij het ontwerp en de aanleg van het plein.

Bij het ontwerpen en de aanleg van het groene schoolplein dienen zowel gebruikers van het plein – bestaande uit scholen en eventueel kinderopvang of buurtbewoners – als groene aannemers/hoveniers betrokken te worden. Gebruikers kunnen op deze manier hun wensen voor het plein uiten.

De professionals kunnen op basis van deze wensen – en een aantal criteria – een realistisch ontwerp maken dat veilig, duurzaam, gebruiks- en onderhoudsvriendelijk is. Met betrekking tot veiligheid dienen scholen ook gewezen te worden op de geldende veiligheidseisen aan natuurlijke speelmaterialen.

Het onder a. genoemde programmabureau van de provincie kan in deze fasen hands-on procesondersteuning bieden. Bijvoorbeeld door:

- Een lijst van geschikte groene ontwerpers en groene aannemers/ hoveniers
- Het geven van handreikingen om in te spelen op lokale initiatieven, zoals stadslandbouw, pluk- en buurttuinen in de wijk.

Beheer

Laat scholen een beheerplan opstellen en stel budget beschikbaar voor beheer en onderhoud.

Subsidieregelingen zijn gericht op het ontwerp en de aanleg van het plein, echter de kosten van het groene plein eindigen niet hier. De onderhoudskosten van het groene plein liggen hoger dan de onderhoudskosten van het grijze plein.²⁹ Omdat onderhoud van groot belang is voor de duurzaamheid en het voortbestaan van het groene schoolplein is het belangrijk om ook tijdens het beheer voldoende financiële middelen ter beschikking te hebben. De provincie kan hier zorg voor dragen door in de subsidie door scholen te vragen voor aanleg van het plein een duurzaam beheersplan op te stellen. Het maken van een beheersplan maakt inzichtelijk of aan de onderhoudsbehoefte voldaan kan worden.

Het creëren van gedeeld eigenaarschap van het schoolplein bij de buurt zorgt voor veiligheid en beheer

Geef kinderen mede verantwoordelijkheid over beheer en onderhoud

Dat begint met ze een rol te geven in de ontwerpfase, door het aanstellen van kinderdirecteuren. Deze kinderdirecteuren krijgen een rol in de communicatie van de plannen en uitvoering richting gemeenten en provincie (gedeputeerde).

Onderwijs

Zorg ervoor dat scholen in hun plan aangeven hoe zij het groene schoolplein integreren in hun curriculum

Het gebruik van de buitenruimte is geïntegreerd in het lesprogramma. Naast de mogelijkheden om bijvoorbeeld taal- en rekenlessen te geven op het plein kunnen kinderen ook leren over planten, dieren, weersverschijnselen en natuurlijke materialen.

Het ideale groene schoolplein bevat de volgende componenten:

- Kinderen dragen ideeën aan, een professioneel ontwerper maakt een samenhangend plan;
- Het terrein bevat meerdere groene, uitdagende elementen, minimaal 50%;
- Water en biodiversiteit hebben een plek in het plan, evenals voedsel;
- De buurt is actief betrokken en kan – in samenspraak – ook gebruik maken van het terrein;
- Het beheer en onderhoud is gewaarborgd;
- Gebruik als buitenlokaal, voor een breed aantal vakken;
- Het thema groen is opgenomen in het curriculum van de school, liefst in een doorlopende leerlijn.

Bijlage 1: overzicht programma's provincies en gemeenten

In de helft van de provincies lopen (grootschalige) subsidieregelingen om de aanleg van groene schoolpleinen te stimuleren. Naast deze subsidieregelingen worden soms wedstrijden ingezet waarmee basisscholen een bedrag kunnen winnen voor het vergroenen van het schoolplein. Dit gaat vaak om kleinere bedragen. Een voorbeeld van een dergelijke wedstrijd zien we binnen de Groene Revolutie Zeeuwse Schoolpleinen.¹²

Hieronder volgt een overzicht van subsidieregelingen per provincie.

Fonds 1818

Start subsidieaanvraag: omstreeks 2010.

Maximale hoogte subsidie per schoolplein: €25.000,- waarvan maximaal €3.000,- voor planvorming en maximaal €24.000,- voor de realisatie.

Eigen inleg scholen: niet verplicht.

Aantal bereikte scholen: 187 (ten tijde van de meta-evaluatie in 2014).

Subsidieplafond: niet omschreven. Ten tijde van de meta-evaluatie in 2014 is ongeveer vier miljoen euro aan subsidie verstrekt vanuit het fonds.

Overig: de gemiddelde kosten van een groen schoolplein bedroegen in de onderzoeksgroep van de meta-evaluatie €49.924,-.

Zuid-Holland – Groenblauwe Schoolpleinen²⁶

Start subsidieaanvraag: mei 2019.

Maximale hoogte subsidie per schoolplein: €15.000,-.

Eigen inleg scholen: minimaal 50%.

Aantal bereikte scholen: niet omschreven/niet bekend.

Subsidieplafond: niet omschreven/niet bekend.

Noord Brabant – Schoolpleinen van de toekomst²⁷

Start subsidieaanvraag: 10 april 2018.

Maximale hoogte subsidie per schoolplein: €14.000,-.

Eigen inleg scholen: minimaal 30% van de subsidiabele kosten.

Aantal bereikte scholen: niet omschreven/niet bekend.

Subsidieplafond: €3.500.000,-.

Overig (1): schoolpleinen van de toekomst zijn niet enkel groene schoolpleinen. Groen is wel een belangrijk aspect op deze pleinen. Deze subsidieregeling loopt voor zowel basis als voortgezet onderwijs.

Overig (2): beleidsmatige kapstok voor GS: buurtparticipatie.

²⁶ Voorwaarden themafonds Groenblauwe schoolpleinen Zuid-Holland. Prins Bernhard Cultuurfonds. 2019

²⁷ https://www.brabant.nl/applicaties/producten/buurtfonds__schoolpleinen_van_de_toekomst_subsidie_13393

Overijssel – Subsidie groene schoolpleinen²⁸

Start subsidieaanvraag: 2018.

Maximale hoogte subsidie per schoolplein: €10.000,- waarvan maximaal €2.500,- voor ontwerp en procesbegeleiding.

Eigen inleg scholen: minimaal €7.500,-.

Aantal bereikte scholen: niet omschreven/niet bekend.

Subsidieplafond: €1.600.000,- waarvan €600.000,- in 2018 en €1.000.000,- in 2019.

Gelderland – Subsidie groene schoolpleinen²⁹

Start subsidieaanvraag: 1 december 2018.

Maximale hoogte subsidie per schoolplein: €17.500,-.

Eigen inleg scholen: minimaal 25% van de subsidiabele kosten.

Aantal bereikte scholen: niet omschreven/niet bekend.

Subsidieplafond: niet omschreven/niet bekend.

Zeeland – Groene revolutie Zeeuwse schoolpleinen³⁰

Start subsidieaanvraag: 6 mei 2019.

Maximale hoogte subsidie per schoolplein: €10.000,-.

Eigen inleg scholen: minimaal 50% van de kosten voor fysieke maatregelen.

Aantal bereikte scholen: 14 in 2019.

Update: vanaf 2020 krijgt het programma een vervolg in partnerschap met gemeenten.

Subsidieplafond: €100.000,- voor aanvraagronde 2019.

Overig: minimaal 50% van het oppervlakte van het plein moet een natuurlijk, onverhard karakter hebben.

Gemeentelijke stimuleringsmaatregelen:**Amsterdam**

Start subsidie aanvraag: 2016.

Maximale subsidie hoogte per schoolplein: Scholen kunnen maximaal €70.000,- aanvragen, waarvan minimaal € 20.000,- bestemd voor het algemenere doel van het vergroenen van het schoolplein.

Eigen inleg scholen: 20% met een plafond van €10.000,-

Aantal bereikte scholen: 2016-2018: 70 schoolpleinen opnieuw ingericht. Doel 2019-2024: 60.

Overig (1): voorwaarde om plein openbaar toegankelijk te maken

Overig (2): De totale doorlooptijd van de aanvraag, planvorming, ontwerp en bouw is zestien maanden.

Haarlem

Start subsidie aanvraag: 2015 (inmiddels gesloten)

Maximale subsidie hoogte per schoolplein: Maximaal € 20.000,- per school, waarvan voor de ontwerpfase bedraagt max € 3000,-

Eigen inleg scholen: minimaal 25% cofinanciering. Cofinanciering mocht ook in natura zijn.

Aantal bereikte scholen: 8 (er waren meer aanvragen)

Subsidieplafond: 2015 €85.000, 2016 €37.000

Haarlemmermeer

Programma Duurzaam (2015-2018)

Maximale subsidie hoogte per schoolplein: ten hoogste 50% van de begroting met een maximum van € 5.000,- per school.

Aantal bereikte scholen: 17

²⁸ <http://www.overijssel.nl/loket/subsidie/vitaal-platteland/groene-schoolpleinen/>

²⁹ <https://www.gelderland.nl/groene-schoolpleinen>

³⁰ <https://www.ivn.nl/subsidieregelingGRZS>

Alkmaar

Start subsidie aanvraag: schooljaar 2014-2015

Maximale subsidie hoogte per schoolplein: max € 5000,- per school

Eigen inleg scholen: subsidie ten hoogste 50% van de totale kosten

Aantal bereikte scholen: 18 (in totaal 20 subsidies). Bij elkaar is bijna €50.000 aan subsidies verstrekt.

Rotterdam – Groenblauwe Schoolpleinen³¹

Start subsidieaanvraag: mei 2019.

Maximale hoogte subsidie per schoolplein: €80.000,-.

Eigen inleg scholen: niet omschreven/niet bekend.

Aantal bereikte scholen: niet omschreven/niet bekend. Ruimte voor vijf scholen.

Subsidieplafond: €400.000,-.

Overig: subsidieaanvragen kunnen punten scoren voor motivatie en ligging. De scholen met de hoogste scores ontvangen de subsidie. Scholen komen alleen in aanmerking voor de subsidie wanneer het plein na schooltijd toegankelijk is voor buurtkinderen.

Tilburg – Subsidie groene schoolpleinen Tilburg³²

Maximale hoogte subsidie per schoolplein: €10.000,-.

Aantal bereikte scholen: niet omschreven/niet bekend.

Subsidieplafond: €70.000,-.

Overig: deze subsidieregeling vormt een aanvulling op de subsidie vanuit Schoolpleinen van de toekomst.

Ede – Subsidie groene schoolpleinen Ede³³

Start subsidieaanvraag: 2019.

Maximale hoogte subsidie per schoolplein: €10.000,-.

Eigen inleg scholen: niet omschreven/niet bekend.

Aantal bereikte scholen: niet omschreven/niet bekend.

Subsidieplafond: €80.000,- per jaar, gedurende vier jaar.

Overig: de subsidieaanvraag werkt met een puntenstelsel, waarbij de inclusie van groene elementen punten oplevert. Er dienen minimaal 60 punten behaald te worden om voor subsidie in aanmerking te komen.

³¹ <https://www.metronieuws.nl/rotterdam/2019/05/subsidie-voor-groenblauwe-schoolpleinen>

³² <https://www.bd.nl/tilburg/tilburg-steekt-70-000-euro-in-groene-schoolpleinen~a98f849f/>

³³ <https://www.gelderland.nl/groene-schoolpleinen>

Bijlage 2: Link met gemeentelijke beleidsthema's

Bron: onderzoek IVN in opdracht van de provincie Noord-Brabant

- Leren over biodiversiteit, door groen in de schoolomgeving te realiseren krijgen kinderen gemakkelijker buiten biologiesles en doen zij in de schoolomgeving ervaring op met de natuur. Dit sluit aan bij het praktijkgericht leren en onderwijsvernieuwing, zoals de 21 eeuwse vaardigheden. Leerkrachten, kinderen, ouders en wijkbewoners leren met andere ogen te kijken naar de eigen omgeving en gaan dit steeds meer waarderen.
- Natuur is belangrijk voor kinderen. Door natuuronderwijs, natuureducatie en natuurbeleving wordt bij kinderen milieubewust gedrag gestimuleerd en een natuurvriendelijke houding. Unieke ervaringen in de natuur zijn zelfs bepalend voor het gedrag nu en in de toekomst.
- Actie Steenbreek waar landelijk een aantal grote gemeenten aan mee doet, roept burgers op met 'tegels eruit voor groen'. Het doel van de Operatie Steenbreek is om de burgers te enthousiasmeren om hun tuin te vergroenen. De positieve effecten van vergroening worden daarbij onder de aandacht gebracht. Denk hierbij aan vergroten van de biodiversiteit en aan klimaatadaptatie. Meer groen in de tuin en op het schoolplein betekent meer vogels, insecten en andere dieren.
- Een klimaatbestendige gemeente met aandacht voor het afkoppelen van water in relatie tot klimaatadaptatie en daarnaast stappen zetten om luchtverontreiniging te voorkomen. Burgers en bedrijven betrekken bij de leefomgeving. Dit wordt in veel gemeenten genoemd en vastgelegd in het duurzaamheidsplan. Dit sluit aan bij de ontwikkeling van De Duurzame School. In De Duurzame School worden kinderen uitgedaagd om oplossingen te zoeken voor maatschappelijke problemen. Thema's die passen bij De Duurzame School zijn o.a. water, klimaat, groen, afval, energie en burgerschap. Scholen werken samen aan het thema 'de duurzame school', dit wordt steeds belangrijker binnen het onderwijs. Ook bij het programma Greenkids, waar kinderen strijden voor een groene, duurzame gemeente.
- Nieuw speelbeleid zorgt voor voldoende speelgelegenheid en relatie gelegd met buitenspelen als zinvolle vrijetijdsbesteding die goed is voor de ontwikkeling van kinderen en de gezondheid bevordert. Veel gemeenten en onderwijsorganisaties leggen de relatie met Gezondheid en JOGG (jongeren op gezond gewicht). Dit is een landelijk programma waarbij samengewerkt wordt door gemeenten en maatschappelijke organisaties om te streven naar een samenleving waarin alle kinderen en jongeren wonen, leren, recreëren en werken in een omgeving waarin een gezonde leefstijl de normaalste zaak van de wereld is. Het accent van het programma ligt op het voorkomen van overgewicht onder jongeren.
- Gemeenten werken aan groene (vergroten van biodiversiteit) en blauwe (water) programma's waarbij het accent ligt op het duurzaam verbinden en vergroten van de kwaliteit van woon- en werkomgeving. Veelal liggen scholen verdeeld in de stad en centraal in wijken en dorpen, waardoor het effectief is met de programma's bij de scholen aan te haken. Bij de actualisatie van het groen beleidsplan wordt steeds meer het groen inrichten van schoolpleinen als item meegenomen en wordt dit ondersteund.
- Een stapje verder gaat het ontwikkelen van een ecologische kaart van de stad waar groene schoolpleinen in worden meegenomen als groene verbinding in de stad en als stapsteen in het natuur netwerk. Deze ecologische kaart wordt meestal in goed overleg met wijkbewoners ontwikkeld en uitgevoerd. Ook is het een onderdeel van de groene agenda met bewoners. Veel gemeenten hebben aangegeven dat meedenken, uitwerken en samen realiseren van groen in de stad een belangrijk item is en de sociale binding van bewoners met hun groene omgeving versterkt.
- Vanuit sociale veerkracht is het inrichten van een groene schoolplein en het inzetten van het groen in de schoolomgeving als uitdagende leeromgeving, een vernieuwende invalshoek, uitgaande van niet stapelen maar verbinden. Door de combinatie van zorg voor de natuur en het realiseren van een uitdagende leeromgeving die aansluit bij de vernieuwing in het onderwijs

wordt samenwerking op school en in de wijk gestimuleerd. De school is de centrale plek in de wijk van waaruit wordt samengewerkt met diverse partijen waaronder kinderen, ouders en leerkrachten en wijkbewoners. Er zijn inmiddels veel voorbeelden waar maatschappelijke organisaties, bedrijven en gemeenten betrokken zijn om samen te werken, de leefbaarheid in de wijk vergroten en dit samen te realiseren en te ondersteunen. Veel Brabanders redden zich wel. Maar er is ook een groep die niet zo zelfredzaam is en minder beschikt over een sociaal netwerk. Door alle ouders aan te spreken is het mogelijk om in te spelen op de tweedeling die er is. Op school wordt het onderscheid niet gemaakt en wordt uitgegaan van talentontwikkeling van kinderen en kansen bieden, ook aan kinderen in een sociaal zwak milieu. Het is nodig om voor alle kinderen kansen te creëren want we weten niet hoe onze samenleving er over pakweg 20-30 jaar uitziet en waar we de kinderen voor opleiden. Ook het omgaan met conflicten wordt geïntegreerd in het programma op school en het kindcentrum (de vreedzame school). Een groene leeromgeving biedt de school een context om hier concreet mee aan de slag te gaan. Daarmee kan de kwetsbare groep op verschillende manieren worden ondersteund, zodat deze groep ook aansluiting kan vinden in onze maatschappij.